

Mehmet Maç
Yeminli Mali Müşavir
Denet Y.M.M. A.Ş.

İHRACATIMIZI FRENLEYEN VERGİ SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Temel gündemimiz bol miktarda, kaliteli, maliyeti düşük mal ve hizmet üretimi olmalıdır. Mal ve hizmet üretimimiz ne derece bol, ucuz ve kaliteli olursa, refahımız o derece yüksek olur. Ancak bu üretimi sürdürebilmemiz için gerekli olan ve teknolojiğimiz yeterli olmadığı için üretilmediğimiz veya ülkemizde üretilmesi ekonomik olmayan mal ve hizmetleri yurt dışından almamız gerekmektedir. Dış alım yapabilmemiz için döviz ihtiyacı vardır. Döviz ise ihracat, turizm ve diğer döviz kazandırıcı veya döviz tasarruf ettirici faaliyetlerden sağlanmaktadır. Görüldüğü gibi ihracat, döviz sağlanması ve ekonomi çarkımızın dönmesi bakımından, yani kalkınmamız, genel refahımız açısından, hayati önem arz etmektedir.

1. İHRACATIN ÖNÜNDEKİ VERGİSEL ENGELLER :

İhracatın gerçekleşmesi şu üç unsura bağlıdır. İhracatı yapacak ihracatçı firma olmalıdır. İhraç edilebilir kaliteli, normlara uygun mal olmalıdır. Malın fiyatı uygun olmalıdır. Bu üç unsurdan biri olan fiyatı etkileyen en önemli faktör ise maliyettir.

Bir ihraç malının maliyetinin içinde yer alan direkt veya dolaylı VERGİLER ihracat imkanlarını, fiyat yönünden frenleyen önemli bir unsurdur. Türü ne olursa olsun, Devlete ödenen her kuruş vergi, yansımalar yaparak şu veya bu oranda, hammadde, enerji, işçilik, finansman ulaşım, kira gibi maliyet unsurlarını ve dolayısıyla tüm fiyatları etkilemektedir.

Ülkemizde vergilerin ekonomi üzerindeki yükü çok ağırdır. Bu yüksekliğin ana nedeni, Devletin gelir ihtiyacının yüksekliğidir. Yüksek gelir ihtiyacını doğuran en önemli sebep ise, Devletin çok sayıda gereksiz kişiye maaş ödemekte oluşudur. Devletin maaş ödediği kişi sayısı 70 li yıllara nazaran üç kat civarında artış göstermiştir. Yıllar önce durdurulmuş olması gereken personel alımının halen sürmekte olduğunu görüyoruz. (TBMM KİT Komisyonu Başkanı Sayın Birkan ERDAL'ın açıklamasına göre, son üç yıl içinde kamuya, dolaylı veya dolaysız 300 bin kişi daha alınmıştır. 30 Nisan 2002 tarihli DÜNYA Gazetesinde, 2002'nin ilk çeyreğinde Devlet memuru sayısının 34 bin kişi arttığı yazmaktadır.) Devlete gereksiz memur almanın vebali çok büyüktür. Çünkü her gereksiz kamu istihdamı bir yandan Devlete emeklilik hakları dahil 50-60 yıl sürecek bir masraf kapısı açmakta, hem de kadroya alınan kişiyi üretimden alıkoyarak, vergi ile (vergi yetmiyorsa kamu borçlanması ile) beslenen, üretmediği halde tüketen pasif bir kişi haline getirmektedir.

Bu kadro şişkinliğine, Kamunun verimsizliği, yolsuzluklar ve korkunç boyutlara ulaşan kamu borçlanması faizleri de eklenince, kamunun gelir ihtiyacı karşılanamaz seviyelere yükselmektedir. Üstelik vergi kaçakları önlenemediği için bu ağır vergiler belli kesimler üzerinde yoğunlaşmakta ve kaynak kurutucu etkiler yapmaktadır.

VERGİ BASKISI, İHRAÇ MALLARININ MALİYETİNİ, DOLAYISIYLA İHRAÇ FİYATLARINI ARTIRMAKTA VE BİR PAHALILIK KAYNAĞI OLUŞTURMAK SURETİYLE, İHRACAT İMKANLARINI DARALTMAKTADIR.

Bu sorunların önemli bir kısmı, geçmiş yıllarda oluşup birikerek geldiği için kısa zamanda çözüme kavuşması beklenmemelidir. Mevcut ve gelecekteki iktidarların tutumu ve borçlarımız yüzünden güdümüne girdiğimiz IMF'nin yönlendirmeleri sonucu, tedricen düzeltilmeler olabileceği gibi daha kötüye de gidebilir.

Sonuç olarak, vergilerin sebebiyet verdiği pahalılığın kısa vadede giderilmesi beklenmemelidir. İhracatçıların doğrudan sübvansede edilmesi de damping sayılmak suretiyle engellenmektedir. Kısa vadede ancak kısıtlı bazı tedbirler alınabilir. Halen devam ettirilmekte olan tedbirlerin yetersiz olduğuna, alınabilecek yeni tedbirler bulunduğuna ve mevcut tedbirlerin daha etkin hale getirilebileceğine inanıyoruz. Mesela Devlet sürekli yeni vergi koymak veya vergi oranlarını yükseltmek yerine, tasarruf tedbirlerini artırabilir özelleştirmeye hız verebilir, ihtiyaç dışı Hazine arazi ve binalarını satabilir, orman sayılan yerleri belli şartlarla yerleşime veya tarıma açabilir, memur alımını durdurabilir, zarar üreten işletmeleri kapatabilir, atıl haldeki mal varlıklarını değerlendirebilir, ihracatçıları dolaylı yollarla desteklenebilir. vs.

Her ne kadar mal ve hizmetler üzerindeki ana vergi olan katma değer vergisi, ihracatçıya iade edilerek, ihraç malı KDV yükünden arındırılmakta ise de, iade işlemlerindeki gecikme ve masraflar nedeniyle KDV'ye bağlı bir takım yükler ihracatımızı engellemektedir.

Aşağıdaki bölümde ihracattaki KDV sorunları ve çözüm önerilerimiz özetlenmiştir.

2. İHRACATIMIZI ENGELLEYEN KDV UYGULAMALARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİMİZ :

KDV'nin uygulandığı diğer ülkelerde, ihraç malı üzerindeki KDV yükü hemen kaldırılırken, bizim ülkemizde KDV iadelerinin gecikmesi ve bu gecikmeye uğrayan KDV tutarının enflasyon sonucu erimesi, ihracatçılarımızın KDV yüzünden ciddi bir ek maliyete maruz kalmasına sebep olmakta ve bu durum ihracatçılarımızın yabancı ihracatçıları karşısındaki rekabet gücünü zayıflatmaktadır. Üstelik ihracatçılarımız KDV iadesi alabilmek için, teminat mektubu komisyonu, Yeminli Mali Müşavir rapor ücreti, noter masrafı v.s. gibi maliyetlere de maruz kalmaktadırlar. İhraç mallarının üretiminde veya alımında yüklenilen KDV, ihracatçıya gecikmeli de olsa iade edilmekle beraber bu malların maliyeti içine sızmış olan KDV yüklerinin giderilmediği unutulmamalıdır.

KDV konusundaki çözüm önerilerimizi şöyle sıralayabiliriz :

- BİR MÜKELLEFDEN DİĞERİNE KDV KAYDIRILABİLMELİDİR : KDV alacağı bulunan firma, ödenecek KDV'si çıkmakta olan herhangi bir firmaya, KDV'den ibaret fatura kesebilmelidir. Bu fatura ile KDV tahsil imkânına kavuşan firma, Devleti hiç uğraştırmaksızın çok pratik şekilde KDV iadesini almış olur. Böyle bir faturalaşma olduğu, her iki firmanın vergi dairesine yazı ile bildirilmeli ve KDV'yi indiren firma, karşı firmanın KDV iade veya devrolan KDV hakkının sağlıklı olmaması halinde sorumlu tutulmalı, yani bir anlamda faturayı kesene bu KDV açısından kefil edilmelidir. Teklif ettiğimiz bu, mükellefler arası KDV transferi yöntemi, KDV iadesinin başka mükelleflerin vergi ve SSK borçlarına mahsubuna nazaran çok daha pratik ve güvenli bir yöntemdir.

KDV iade sorununu büyük ölçüde çözeceğine inandığımız ve önemle üzerinde durduğumuz bu önerimizin detayları ve buna yönelik yasa değişikliği teklifimiz, Maliye Hesap Uzmanları Derneği tarafından yayımlanan Vergi Dünyası dergisinin Ekim 2001 sayısındaki yazımızda yer almıştır.

- **KDV SORUMLULUĞU NEDENİ İLE KONULAN ENGELLER DAHA DA AZALTILMALIDIR :** KDV iadelerindeki temel sorun, iade yapılırken alt firmalarda KDV aksamaması olup olmadığına bakılması, aksama var ise iadenin engellenmesi, böylelikle KDV iadelerinin gecikmesi veya yapılamamasıdır. Her ne kadar 84 nolu Tebliğde, ödemenin banka aracılığı ile yapıldığı hallerde alt firmadaki sorunların iadeyi engellemeyeceği esası benimsenmiş ise de, alt firmanın sahte belge düzenlediği yolunda tespit veya rapor bulunduğu hallerde veya şüphe halinde, banka aracılığı ile ödeme yapılmış olması da, sorunu çözmemektedir.
- **NAKİT İADELER VE MAHSUP İŞLEMLERİ ÇABUKLAŞTIRILMALIDIR :** KDV iadelerinde en çok rastlanan şikayet, iadenin veya mahsubun geciktirilmesidir. KDV iade ve mahsuplarının gecikmeye tahammülü yoktur. Mümkün olan her türlü tedbir alınarak bu gecikmeler ortadan kaldırılmalıdır. Her ne kadar, büyük emeklerle hazırlanan 84 nolu KDV Genel Tebliği, nisbî bir rahatlama sağlamış ise de, sorunlar halen devam etmektedir.
- **KDV ORANLARI İNDİRİLMELİDİR :** KDV oranları yüksektir. 1985 de % 10 olan genel KDV oranı devamlı yükseltilerek % 18 e çıkarılmıştır. Bu yükseklik vergi kaçacağına sebebiyet vermekte, vergi yasalarına uymaya çalışan mükellefleri vergi kaçakçıları karşısında çok ağır haksız rekabete uğratmaktadır. Özellikle ticarî ve sınai aşamalarda, satıcıyı da iade durumuna düşürmeyecek şekilde minimum oranlar uygulanması, KDV iade tutarlarını azaltıcı etki yapacak ve iade sorununu nisbeten azaltacaktır. Örnek vermek gerekirse, pamukta KDV oranı %1, iplikte ve kumaşta KDV oranı %18'dir. Nihai tüketiciye satılmayan iplik ve kumaşta KDV oranının %8 civarına indirilmesi hem iplik ve kumaş satıcısının iade durumuna düşmesine yol açmayacak, hem de bu girdileri kullanarak ürettiği malı ihraç edenleri, yüksek meblağda KDV yüklenmekten ve bunu geri almak için uğraşmaktan kurtaracaktır.
- **GÜVENİLİR FİRMALARA AYRICALIK TANINMALIDIR :** Eski yıllardan beri faaliyet gösteren, büyük çapta iş yapan, büyük vergiler ödeyen, sicili tertemiz, YMM veya bağımsız denetim şirketlerince sürekli denetlenen, özvarlığı kuvvetli, müessese niteliği taşıyan firmaların KDV iadesi taleplerinde de, bu firmalara şüpheli mükellef gözüyle bakarcasına, aşırı sorgulayıcı ve geciktirici muamelede bulunmaktadır. Türk Vergi İdaresi açısından gözbebeği olarak kabul edilip el üstünde tutulması gereken bu tür firmalar, ne yazık ki yine verginin yarattığı haksız rekabetle yok olma yolundadır. Bu süreç, iyi mükelleflerin yanı sıra, ekonomimizi ve vergi sistemimizi de çökertmektedir. Kurumsallaşmış, olumlu bir geçmişe sahip mükellefler objektif kriterler konarak tanımlanmalı ve bunlara gerek KDV iadesi gerekse diğer tüm kamu uygulamaları açısından ayrıcalıklı davranılmalıdır.

Elbette kötü mükellefler vardır ve bunlara karşı Maliye İdaresi'nce gösterilen hassasiyet tebrike şayandır. Ancak, İdare bu hassasiyeti gösterirken yıllardır mükellefiyetlerini kusursuz yerine getirmekte olan mükelleflere de yeni işe başlamış veya sicili bozuk mükellef muamelesi yapmaktan kaçınmalı, gerek yasal düzenlemelerde, gerekse uygulamada kurumsallaşmış, olumlu bir geçmişe sahip firmaları belli kriterlerle tefrik ederek bu firmalara potansiyel suçlu muamelesi değil, bunların layık oldukları güvenilir ve velinimet firma muamelesi yapılması konusunda daha özenli olmalıdır. Hatta bu güvenilir firmalara, hiçbir kayıt veya belge aranmaksızın sadece beyanlarına istinaden KDV derhal iade edilmeli, beyanın doğruluğuna yönelik belge talepleri ve araştırmalar sonraya bırakılmalıdır.

- **KDV İADE TUTARI İÇİN, MÜKELLEFİN MAHRUM KALDIĞI KDV TUTARI ÖLÇÜ OLMALIDIR :** İadesi istenecek KDV, iade hakkı doğuran işlem nedeniyle yüklenilen KDV değil, normal teslim KDV'si dikkate alınarak tespit edilmelidir. Örnek vermek gerekirse, ürettiği malı direkt olarak ihraç eden bir imalatçı bu ihraç malının üretiminde 6 milyar KDV yüklenmişse ve ihraç bedeli 100 milyar lira ise, indirimle giderilemeyen KDV'den fazla olmamak kaydıyla, $100 \times 0,18 = 18$ milyar lira iade alabilmelidir. Zira istisna yüzünden tahsil edemediği KDV 18 milyardır. Halbuki bu ihracatçıya tanınan iade hakkı 6 milyar liradır. Üstelik ihraç malı için yüklenilen KDV miktarının tespitinde de büyük güçlükler vardır. (Bu imalatçı direkt ihracat yerine ihraç kayıtlı teslim yaptığında ve indirimle gideremediği KDV müsait ise zaten 18 milyar lira KDV iadesi alabilmektedir.)
- **KDV ALACAKLARI İÇİN YA AVANS VERİLMELİ YA DA GECİKEN İADELER İÇİN FAİZ ÖDENMELİDİR :** KDV alacağındaki gecikme, Devletin mükellefe ait parayı faizsiz olarak kullanması demektir. Devlet ya beyana dayanarak avans KDV iadesi yapmalı ya da iadedeki gecikmenin nedenine bakmaksızın gecikilen süre için mükellefe tatminkar bir faiz ödemelidir.
- **KDV İADELERİ ÜZERİNDEKİ AŞIRI DENETİM YOĞUNLUĞU GİDERİLMELİDİR :** KDV iadesi isteyenlerin bu talepleri didik didik edilmektedir. Denetim gücünün bu noktaya aşırı tahsis ediliyor olmasının da etkisi ile, diğer vergi beyanlarına yönelik denetimler zayıf kalmakta, tamamen kayıt dışı bırakılmış işlemlere yönelik denetimlere ise çok ender rastlanılmaktadır. İade ve bilhassa mahsup taleplerinin incelenmesine ayrılan denetim süreleri azaltılmalı, başta kayıt dışı işlemler olmak üzere, KDV denetimleri yoğunlaştırılmalıdır.
- **YMM TASDİKLERİNE İŞLERLİK KAZANDIRILMALIDIR :** Bir YMM için KDV iade tasdiki üstlenmek, büyük külfet, risk ve maalesef onur kırıcı muamelelere maruz kalmak anlamına gelmektedir. Bundan mükellefler de olumsuz etkilenmektedir. YMM'ler KDV iadeleri konusunda VEDOP imkânlarından yararlandırılmalı, YMM raporlarına itibar sorunu çözülmelidir.
- **İHRACATÇILARIN DESTEKLENMESİ GEREKEN KİŞİLER OLDUĞU ANLATILMALIDIR :** Dünya pazarında kabul görececek kalite ve fiyatta mal üretmek, üretirmek, bulmak ve bunu yabancı ülkelere satabilmek çok önemli ve büyük bir başarıdır. Bunu başarabilen kişileri takdir etmek, saygı ile anmak ve her şekilde yardımlarına koşmak gerekir. Ne yazık ki geçmişteki hayalî ihracat olayları, ihracatçı imajını bozmuş olup, dürüst ihracatçılarımızın layık oldukları saygıyı görmemelerine yol açmaktadır. KDV iadesi bir lütuf veya Devlettten ihracatçıya karşılıksız kaynak aktarımı değil, doğal ve derhal yapılması gereken bir tazmin işlemidir. KDV iadesinde rol oynayan tüm ilgililer bu yönde bilinçlendirilmelidir.
- **DEVROLAN KDV SORUNU ÇÖZÜLMELİDİR :** KDV'nin uygulandığı bir çok ülkede KDV mükellefleri, verdikleri KDV beyannamesinde teslim KDV'leri yükledikleri KDV'ye göre ağır basıyorsa, aradaki farkı öderler. Fakat yükledikleri KDV ağır basıyorsa, aradaki farkı (yani bizdeki devrolan KDV'yi) hemen geri alırlar. Ülkemizde ise indirim fazlaları, iade hakkı doğuran işlem yok ise mükellefe iade edilmez bu fazlalık devrolan KDV adı altında müteakip KDV beyannamesine aktarılır ve ödenecek KDV çıkıncaya kadar mükellefin sırtında kalır.

Yukarıdaki önerilerimizin tümü yerine getirilse bile devrolan KDV sorunu çözülmediği sürece Türk ihracatçıları başka ülkelerin ihracatçılarına göre KDV açısından dezavantajlı olmaya devam edeceklerdir. Çünkü devrolan KDV sorunu ihraç mallarımızın da maliyetleri arttıran KDV kaynaklı bir sorundur. Başka bir anlatımla ihracatçının kendisi devrolan KDV sorunu yaşamıyor olsa bile, ihracı gerçekleştirilen malların üretim aşamalarını sağlayan alt firmalardaki devrolan KDV sorunları ve KDV oranlarının yüksekliği, bu alt firmalara girdi sağlayan diğer firmalardaki ve Türkiye genelindeki devrolan KDV sorunu, maliyet yönünden ihraç mallarını da vurmaktadır.

Devrolan KDV'nin mükellefe nakden iadesinin ülkemizin şartlarına uygun düşen bir çözüm yolu olmadığıнын farkındayız. Maliye iadesinin devrolan KDV'lerin tümüne şüphe ile baktığını da biliyoruz. Ancak mükelleflerin büyük bir kısmının devrolan KDV beyanlarının sağlıklı olduğu da unutulmamalıdır. Bizim devrolan KDV sorunun çözümü konusundaki önerimiz, devrolan KDV'nin, mükellefin kendi vergi borçlarına mahsubu imkanının yasa değişikliği yoluyla sağlanmasıdır. Bu mahsupların sağlıklı olmasını temin için, KDV iade prosedüründekine benzer kontrol mekanizmaları kurulabilir, mesela mahsup için alt firma listeleri veya basitleştirilmiş YMM tasdik raporu aranabilir.

English Summary :

Taxes As An Obstacle For Exports And Proposed Solutions

Great variety of taxes and their high rates increase the costs and price wise create a negative impact on Turkish exports.

Although VAT is not a cost element as it is recovered by the exporters, the difficulties in the recovery process and other VAT problems create a negative effect on exports. This article aims to identify the tax related problems and solution proposals.